

Beslutningsforslag nr. B 34. Fremsat den 7. november 1985 af J. K. Hansen (S), Jytte Andersen (S), Korneliusen (S), Lykketoft (S), Nørgaard-Sørensen (S), Erling Olsen (S) og Søgaard (S)

Forslag til folketingsbeslutning om reelt elevdemokrati i folkeskolen

Folketinget opfordrer regeringen til at fremsætte lovforslag og træffe foranstaltninger, der præciserer og sikrer elevernes reelle indflydelsesmuligheder i folkeskolen efter følgende retningslinjer:

1. Der udarbejdes en bekendtgørelse, som fortolker og præciserer folkeskolens demokratiforpligtelse, jfr. folkeskolelovens § 2, stk. 3, og § 16, stk. 4.
2. Der udarbejdes en undervisningsvejledning under titlen »Skolen, undervisning og demokrati«, som vejleder lærerne i forhold til opfyldelsen af formålsparagraffen i undervisningen.
3. Der udarbejdes en elevrådsvejledning.
4. Elevråd og fælleselevråd lovsikres under samme vilkår som lærerråd og fælleslærerråd.
5. Elevråd og fælleselevråd sikres høringsret.
6. Elevråd og fælleselevråd sikres økonomi og de nødvendige faciliteter til deres aktiviteter.
7. Eleverne sikres stemmeret i skolenævn og skolekommission.
8. Der oprettes på samtlige folkeskoler fællesudvalg bestående af fire lærere, fire elever og skoleinspektøren.

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

Der findes kun meget få dele af dansk lovgivning, der præciserer et demokratisk formål så tydeligt, som det er tilfældet med folkeskolens formålsparagraf:

»Folkeskolen forbereder eleverne til medleven og medbestemmelse i et demokratisk samfund og til medansvar for løsningen af fælles opgaver. Skolens undervisning og hele dagligdag må derfor bygge på åndsfrihed og demokrati.«

Formålsparagraffen præciserer klart, at folkeskolen både skal være demokratisk og demokratiserende. Demokrati eller indflydelse og medbestemmelse til alle er ikke blot et mål, men i høj grad også et middel. Dette betyder altså, at nok skal skolen forberede eleverne til deltagelse i de demokratiske processer uden for skolen; men det skal ske gennem aktiv udøvelse af demokratiet i skolen.

Dette præciseres videre i folkeskolelovens § 16, stk. 4:

»Undervisningens nærmere planlægning og tilrettelæggelse, herunder valget af undervisningsformer, -metoder og -stof, skal i videst muligt omfang foregå i samarbejde mellem læreren og eleverne.«

Folkeskolens demokrati

Folkeskolens demokrati kan i dag groft opdeles i 2 dele:

- 1) Det formelle demokrati, som er defineret gennem skolestyrelsesloven i nævn, kommission, elevråd, lærerråd m.v.
- 2) Det nære demokrati, som skulle fungere i forhold til det konkrete dagligliv på skolen, i undervisningen og det daglige samvær i det hele taget.

Det formelle demokrati

Det formelle demokrati for eleverne fungerer på den måde, at der mange steder er oprettet elevråd og fælleselevråd, hvor der vælges repræsentanter til nævn og kommission. Men elevernes formelle

demokratiske repræsentanter tillægges ingen reel betydning. Der skal ikke oprettes elevråd og fælleselevråd. Elevrådene skal ikke høres i nogen spørgsmål. Elevrepræsentanterne har ikke stemmeret i skolenævn og kommission. Elevrådene er ikke sikret økonomi til deres arbejde m.v.

Kort sagt, eleverne er reelt ikke tillagt nogen demokratisk betydning i det formelle system, hvilket selvfølgelig har en klart negativ afsmitning på opbakningen bag og tilslutningen til dette arbejde blandt eleverne. Bl.a. er resultatet det, at det formelle elevdemokrati bliver til de »aktive«s demokrati.

Det nære demokrati

Skal folkeskolen virke demokratiserende, må demokratiet også udmøntes i den daglige praksis i folkeskolen, dvs. i den daglige undervisning. Dette er bl.a. grundlaget for § 16, stk. 4. Men modsat mange andre af folkeskolelovens vigtige paragrafer er hverken formålsparagraffens demokratierklæring eller § 16, stk. 4, blevet fulgt op af en bekendtgørelse, der præciserer, hvordan demokratiet, medbestemmelsen og medindflydelsen skal praktiseres i folkeskolen. Denne del af folkeskoleloven er ikke tillagt nogen »retsnorm«.

Der er kort sagt ingen, som kan stilles til ansvar for, at demokratiet ikke praktiseres i folkeskolen. Tværtimod har tingene fået lov til at udvikle sig inden for de meget stive strukturer og former, som stadig eksisterer i folkeskolen, og som forhindrer aktiv inddragelse af eleverne i beslutningerne.

På de fleste skoler er der stadig en stram lektions- og faginddeling, som er bundet op på konkrete læseplaner. Undervisningen er stadig underlagt eksamens- og karakterkrav. Lærerne er stadig uhyre fagspecialiserede. Undervisningsmaterialerne består i vid udstrækning af kontinuerlige lærebogssystemer. Kort sagt, så mange forhold i den daglige undervisning er fastlagt i forvejen af det bureaukratiske og formelle system, at råderummet for eleverne og delvis lærerne er uhyre begrænset. Folkeskolen lægger ikke i sin opbygning og form

op til, at eleverne skal inddrages før, under og efter undervisningsforløbet.

På den måde er der et klart modsætningsforhold mellem folkeskolelovens formålsparagraf og det indhold og den struktur, som folkeskolen stadig har de fleste steder.

Konsekvenserne er også klare. Ingen kan nægte, at mange elever har meget lidt engagement i folkeskolen, og at engagementet nøje hænger sammen med folkeskolens indfrielse af elevernes forudsætninger, forventninger og interesser. Man kan altså konkludere, at det manglende engagement i stor udstrækning hænger sammen med de manglende muligheder for medbestemmelse og indflydelse.

Skoletræthed, manglende motivation, uro, mobning og hærværk er blandt symptomerne på dette.

Reelt demokrati i folkeskolen

Grundlæggende for opfyldelsen af folkeskolens demokratimålsætning vil være at få skabt en demokratisk helhed i folkeskolens struktur og indhold, det vil sige, at folkeskolens indhold og struktur på alle niveauer intensivt skal tage højde for brugernes, det vil sige elevernes, men også forældres og læreres konkrete indflydelse på skolens dagligdag.

Skal dette realiseres, kræver det en indsats på i hvert fald tre hovedområder, som danner udgangspunkt for dette beslutningsforslag:

- A. Den nuværende struktur i folkeskolen demokratiseres, således at folkeskolen får en struktur, som går videre end til, at det er skoleinspektøren og skolenævnet, som træffer beslutninger om skolens dagligdag. Gennem oprettelse af klasseråd, fællesmøder og fællesudvalg på den enkelte skole sikres det, at elever, lærere, forældre og inspektøren i højere grad træffer fælles beslutninger om dagligdagen i skolen.
- B. Der skal skabes mulighed, præcedens og rammer for en demokratisk undervisningsform, som udnytter det optimale i folkeskolelovgivningen i forhold til at opfylde folkeskolens demokratimålsætning i den konkrete undervisning. Det vil sige at inddrage eleverne mest muligt i planlægningen og arbejdet med undervisningen og i øvrigt indrette denne, så den tager udgangspunkt i demokratiet og de handlemuligheder, som demokratiet angiver i det omgivende samfund.
- C. Der skal skabes langt bedre vilkår for elevernes formelle indflydelsesmuligheder gennem bedre vilkår for elevråd og fælleselevråd.

Bemærkninger til de enkelte punkter

Til punkt 1

Bekendtgørelsen udarbejdes med følgende tre grundlæggende afsnit:

a. De formelle forpligtelser

- afholdelse af fællesmøder, hvor alle på skolen mødes til fælles orientering og drøftelser.
- Muligheder for:
- forbedring af elevrådets vilkår på skolen,
 - årsplanlagt undervisning, som sikrer sammenhængende forløb i undervisningen,
 - styrkelse af praktikken og samfundskontakten i undervisningen, således at undervisningen kommer til at hænge sammen med den konkrete virkelighed,
 - etablering af et fælles system, som sikrer stærk gensidig tillid lærere, elever og forældre imellem,
 - oprettelse af fagkartoteker, det vil sige elevudarbejdede evalueringsrapporter af undervisningsmaterialer, som kan bruges af eleverne på skolen.

b. Skolen, undervisning og demokrati

Afsnittet skal omhandle demokratiske undervisningsformer. Det vil sige undervisningsformer, hvor eleverne i høj grad selv tilrettelægger arbejdet i samarbejde med læreren ud fra egne forudsætninger og interesser. Det vil sige, at eleverne selv problemformulerer, analyserer og problemløser.

c. Skolen, hjemmet og eleverne

Afsnittet skal omhandle styrkelsen af skole/hjem-samarbejdet bl.a. gennem oprettelse af klasseråd, hvor forældre, elever og lærere i fællesskab evaluerer klassens arbejde.

Til punkt 2

Undervisningsvejledningen udarbejdes til bekendtgørelsens litra b og bør have følgende indhold:

- Demokrati som beslutningsform.
- Demokrati som undervisningsform.
- Undervisningen – en del af skolens demokratiske struktur.
- Undervisning og deltagerstyring.
- Eleverfaringer, problemorientering og undervisning.
- Skolen i det omgivende samfund.
- Skolen, elever og forældre.

Til punkt 3

Elevrådsvejledningen udsendes som vejledning til kommuner og skoler.

Til punkt 4

§ 80 b i skolestyrelsesloven ændres således, at der skal oprettes elevråd og fælleselevråd under samme vilkår som lærerråd og fælleslærerråd.

Til punkt 5

Dette indebærer, at der i skolestyrelsesloven også tillægges eleverne høringsret på følgende grundlag:

Skolekommissionen skal indhente erklæring fra fælleselevrådet om følgende forhold:

- udkast til kommunens skoleplan,
- udkast til kommunens undervisningsplan,
- skolelægeordning og børnetandplejeordning,
- skolebespisning,
- skolebyggesager.

Skolenævnet skal indhente erklæring fra elevrådet om følgende forhold:

- udkast til skolens undervisningsplan,
- anvendelse af nye undervisningsmidler i skolen,
- forslag om skolelokalernes forsyning med materialer og inventar,
- skolenævnets forslag til budget for skolen,
- ordensregler for skolen.

Til punkt 6

Udgifter ved elevrådets og fælleselevrådets virksomhed afholdes af kommunen efter regler, der fastsættes af undervisningsministeren.

Såvel lokalekapacitet som administrativ bistand

stilles til rådighed af skolen/kommunen for elevråd og fælleselevråd. Endvidere sikres elevrådene den fornødne lærerbistand til sit arbejde.

I skolestyrelsesloven indføres endvidere en bestemmelse, som forpligter kommunen til årligt at udbyde elevrådskurser, som uddanner eleverne i forhold til elevrådsarbejde, nævn- og kommissionsarbejde m.v.

Til punkt 7

Skolestyrelseslovens §§ 9 og 10 ændres således, at eleverne sikres stemmeret i skolenævn og skolekommission specielt i forhold til følgende områder:

- den ugentlige arbejdsplan for den enkelte skole,
- undervisningsmidler,
- skoleinventar, lokaler og materiel,
- skolebyggesager,
- ordensregler,
- undervisningsplan,
- skoleplanen.

Til punkt 8

I skolestyrelsesloven indføres en bestemmelse om oprettelse af fællesudvalg ved de enkelte skoler. Fællesudvalget sammensættes af 4 elever (8.-9.-10. klasse), 4 lærere og skoleinspektøren.

Fællesudvalget træffer inden for de bevillingsmæssige rammer afgørelser vedrørende bl.a. fællestimer, fællesarrangementer, skolefester, skolekomedier, sportsstævner m.v.

Fællesudvalget skal primært fungere som kontaktorgan mellem elever, lærere og skoleinspektøren og således træffe aftaler og afgørelser om det daglige liv på skolen.